

Maahanmuuttajanuorten Pelaaminen
hallintaan –projektin (2007-2009)
loppuarviointi

Kari Huotari 17.12.2009

MaPe-hanke

- kolmivuotinen hanke 1.1.2007-31.12.2009
- toiminta-alueena Helsingin ja Vaasan alue
- alun perin ruotsalaisen Spelinstitutin kehittämä kuntoutusmalli, joka perustuu kognitiiviseen kuntoutukseen ja motivoivaan haastatteluun
- MaPe-hankkeen työntekijät kehittäneet ja muokanneet mallia maahanmuuttajanuorten tarpeisiin soveltuvaksi
- metodia voi käyttää sekä yksilötapaamisissa että ryhmämuotoisessa työskentelyssä
- kuntoutusmallin mukainen työskentelyssä viikoittaisia tapaamiskertoja on kahdeksan ja mahdollisia jatkotapaamisia neljä.
- MaPe-hankkeen ensisijaisena tavoitteena oli saada *30 maahanmuuttajanuoren* pelaaminen hallintaan, pysäyttää näiden nuorten syrjäytymiskehitys sekä tukea heidän ohjautumista opiskeluun ja työelämään

Arvioinnin tarkoitus ja arviointikysymykset

- Arvioinnin tarkoitus on esittää kokonaisarvio kaikkien hankkeen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutumisesta. Lisäksi kuvataan keskeiset johtopäätökset sekä palvelujen kehittämisehdotukset. Arviointikysymykset ovat:
- 1) Miten ja millaisin etsivän työn menetelmin projekti on onnistunut tavoittamaan kohderyhmänsä eli maahanmuuttajanuoret, heidän läheisensä sekä valtaväestöön kuuluvat nuoret ja heidän läheisensä?
- 2) Millaisia toiminta- ja työprosesseja projektiin on kuulunut?
- 3) Millainen kuntoutus- ja elämässä uudelleen suuntautumisen tukitoimintamalli peliongelmaisille maahanmuuttajanuorille ja heidän läheisilleen on kehitetty ja miten kuntoutusmalli toimii?
- 4) Millaista koulutusta, yhteistyötä ja yhteistyömalleja projektissa on toteutettu sekä peliongelmaisten kanssa työtä tekevien tahojen että muiden sosiaali- ja terveysviranomaisverkostojen kanssa?
- 5) Miten projekti on onnistunut tavoitteessaan kouluttaa nuoria peliongelmaisten vertaisryhmäohjaajiksi?
- 6) Miten projekti on onnistunut tai epäonnistunut tavoitteessaan saada maahanmuuttajataustaisten ja peliongelmaisten nuorten pelaaminen hallintaan ja pysäyttää heidän syrjäytymiskehityksensä sekä tukea heidän ohjautumistaan opiskeluun ja työelämään?

Aineistot

- tilaajan oma tilasto- ja dokumenttiaineisto (esim. alkuhaastattelulomakket, työpäiväkirjat, voimavarakartat, palautelomakkeet),
- yhteistyökumppaneille (N=22)
- ja asiakkaille (N=8) tehdyt kyselyt sekä
- projektin työntekijöiden haastattelut.
- Lisäksi arvioinnissa on käytetty aihetta koskevaa kirjallisuutta.

Hankkeen liikkeellelähtö ja toimintaprosessi

- Kyseessä oli aivan uusi hanke, joten erityisesti hankkeen alkuvaiheessa ongelmana oli maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden rekrytointi.
- Hankkeen alkuvaiheessa työntekijät yrittivät löytää uusia asiakkaita laaja-alaisesti: he laativat tiedotteita, valmistelivat lehtijuttuja, tapasivat eri sidosryhmien edustajia, pitivät yhteistyöpalavereja ja tutustuivat eri yhteistyötahojen toimintaan sekä järjestivät koulutustilaisuuksia ja seminaareja
- Tiedotus vei kuitenkin runsaasti aikaa projektityöntekijöiltä, joten hankkeeseen päätettiin palkata määräaikainen tiedottaja (9/2007-4/2008).
- Tavoitteena oli tehdä tunnetuksi projekti nimeltä MaPe, levittää tietoa peliongelmaan tarjolla olevasta avusta sekä siitä, miten avun piiriin voi hakeutua.

Hankkeen liikkeellelähtö ja toimintaprosessi

- Tiedotuskanavia ja tiedotusmateriaaleja oli monia: käyntikortit, kolmikielinen käyntikorttikokoinen flyer, esitetelineisiin tarkoitettu flyer, A3/A4-kokoiset kolmikieliset julisteet, esite projektin kuvauksesta (kesto, tavoitteet, toiminta).
- Jakelua suoritettiin laajasti esimerkiksi kaikille toiminta-alueen kouluille sekä nuorisotiloille. Myös lehdistössä tiedotus oli laaja-alaista ja näkyvää. Projektille luotiin myös laajat kolmikieliset (suomi, ruotsi, englanti) nettisivut (www.sosped.fi/gamecontrol). Helmi-maaliskuussa 2008 kotisivuille luotiin lyhyt tietoisku peräti 15 eri kielellä.

Hankkeen liikkeellelähtö ja toimintaprosessi

- Tiedottaja laati myös tarkan kuukausittaisen tiedotussuunnitelman (mitä viestitään, kenelle viestitään ja miten sekä kuka toteuttaa viestinnän) ja ilmoituksia MaPe-hankkeesta jatkettiin sekä Helsingin että Vaasan alueen lehtien järjestöpalstoilla (sekä ruotsiksi että suomeksi) kevään 2009 loppuun saakka.
- Helsingin alueella asiakasmäärät kasvoivat jo vuonna 2007, mutta vasta vuoden 2008 aikana erityisesti Vaasan ja pohjanmaan alueen asiakasmäärät alkoivat kasvaa.
- tiedotuksen, verkostotyön ja koulutustilaisuuksien järjestämisen kautta myös toimittajat saivat tietoonsa MaPe-hankkeen olemassaolon.
- Näkyvyys julkisuudessa vaikutti osaltaan siihen, että peliongelmaisia ja heidän läheisiään alkoi vuonna 2008 tulla yhä enemmän MaPe-hankkeeseen.
- Samalla työn painopiste muuttui tiedotuspainotteisuudesta ongelmapelaajien ja heidän läheistensä kuntoutusprosesseihin, siis varsinaiseen asiakastyöhön
- Toisaalta myös asiakkaita koskevat verkostokokoukset jatkuivat erityisesti Vaasan alueella (esim. työskentely psykologien, nuorisosemien työntekijöiden, maahanmuuttajakoordinaattorin ym. kanssa)
- Vuonna 2008 työntekijät myös alkoivat käydä kuntoutusmenetelmää ja motivoivaa haastattelua koskevassa koulutuksessa Ruotsissa
- Samalla työntekijät alkoivat muokata ja kehittää kuntoutusmallia maahanmuuttajanuorten tarpeisiin soveltuvaksi

Ongelmia asiakkaiden tilastoinnissa

Hankkeen alussa luotiin asiakastyötä, tiedonkeruuta ja tilastointia varten esim. alkuhaastattelu- ja seurantalomakkeet, mutta niiden sisällöissä oli päällekkäisyyksiä,

aina ei saa selvää, onko kyseessä eri/uusi asiakas vai vanhan asiakkaan uusintakäynti

Lomakkeiden täyttöö ja luottamuksellisen asiakassuhteen syntymistä olisi haitannut myös yksityiskohtainen tietojen utelu asiakkaasta.

Siksi ei täysin tarkkoja tietoja esim. asiakkaiden määristä eikä taustamuuttujista (ikä, sukupuoli jne.)

Tiedot perustuvat osaan täytetyistä lomakkeista sekä työntekijöiden muistiinpanoihin ja haastatteluissa esille tulleisiin arvioihin.

Vuosina 2007-2009 hankkeessa asioi fyysisesti yhteensä 182 henkilöä, joista 105 valikoitui kuntoutusmallin mukaiseen kuntoutukseen

Yhtä poikkeusta lukuunottamatta kaikki Helsingin alueen ongelmapelaajat ovat miehiä ja kaikki läheiset naisia.

Vaasan alueella suurin osa läheisistä on naisia, mutta toisin kuin Helsingissä osa läheisistä on miehiä. Vaasan alueen maahanmuuttajataustaisista pelaajista suurin osa on miehiä, mutta toisin kuin Helsingissä osa maahanmuuttajataustaisista pelaajista on naisia.

Hankkeessa tavoitetut asiakasmäärät (N=182) vuosina 2007-2009

MaPe-hankkeessa fyysisesti asioineet asiakkaat (N=182) vuosi ttain

	Helsinki	Vaasa	Yhteensä
Vuosi 2007	31	9	40
<i>Vuosi 2008</i>	<i>60</i>	<i>19</i>	<i>79</i>
Vuosi 2009	44	19	63
Yhteensä	135	47	182

Hankkeessa tavoitetut eri asiakasryhmät (N=182) vuosina 2007-2009

MaPe-hankkeessa fyysisesti asioineet asiakkaat (N=182) koko hankkeen kolmivuotiskauden aikana			
	Helsinki	Vaasa	Yhteensä
Maahanmuuttajataustaiset pelaajat	48	19	67
Suomalais-syntyiset pelaajat	33	10	43
Pelaajien läheiset	54	18	72
	135	47	182

Kuntoutusmallin muotoutuminen sekä ryhmä- ja yksilötyöskentelyn toteutuminen

- Kuntoutusmalli on muotoutunut ja kehittynyt koko arviointikauden ajan
- Hankkeen alkuvaiheessa tavoitteena oli ensisijassa ryhmämuotoinen kuntoutus,
- mutta hankkeen lopussa kuntoutuksen ydin ja focus siirtyi pelkästään yksilökuntoutukseen.
- Syynä yksilökuntoutukseen siirtymiseen oli sekä asiakasmäärien kasvu että hankaluus saada asiakkaita ryhmäkuntoutukseen: maahanmuuttajat vierastivat ryhmäkuntoutusta pelaamisesta johtuvan häpeän lisäksi siitä syystä, että he pelkäsivät ”kasvojen menetystä” mikäli oman etnisen yhteisön jäseniä olisi mukana samassa kuntoutusryhmässä.
- Asiakkaat ovat kuitenkin voineet itse valita ja osallistua koko hankkeen ajan kuntoutusryhmien rinnalla yksilötapaamisiin tai käydä pelkästään joko yksilö- tai ryhmäkuntoutustapaamisissa. Vaikka alussa siis asiakkaita pyrittiin saamaan mukaan lähinnä ryhmäkuntoutukseen.

Kuntoutusmallin muotoutuminen sekä ryhmä- ja yksilötyöskentelyn toteutuminen

- Menetelmää on muokattu asiakkaiden yksilöllisen avun tarpeen mukaan.
- MaPe-hankkeen alkuvaiheessa kuntoutusmalliin kuului 8 + 4 (=yhteensä 12) kuntoutustapaamiskertaa.
- Asiakaspalautteen perusteella 8+4 kuntoutustapaamista oli liian paljon, lisäksi kuntoutustapaamisten sisällöt olivat tehtävineen liian vaikeaselkoisia, ja ne sisälsivät liian paljon teoriaa, abstrakteja käsitteitä ja kotitehtäviä,
- joten menetelmää muokattiin lyhemmäksi (8 kuntoutustapaamista) ja yksinkertaisemmaksi.
- Kaikkien MaPe-hankkeessa asioiden 182 asiakkaan kanssa ei toteutettu kuntoutusmallin mukaista työskentelyä
- Kuntoutusmenetelmää toteutettiin 105 asiakkaan kanssa

Kuntoutusmallin (vähintään 8 viikoittaista tapaamiskertaa) läpikäyneet asiakkaat (N=105)

Kuntoutusmallin (vähintään 8 viikoittaista tapaamista) mukaisen kuntoutuksen läpikäyneet asiakkaat (N=105)				
	Ryhmäkuntoutus (N=19)		Yksilökuntoutus (N=86)	
	Helsinki	Vaasa	Helsinki	Vaasa
2007	Ryhmä 1 = 5 osall. (joista 2 maahanm.)	-	10 (joista 2 maahanm., 4 suomal., 4 läh.)	1
2008	Ryhmä 2 = 5 osall. (joista kaikki 5 maahanm.)	-	18 (joista 6 maahanm., 6 suomal., 6 läh.)	19
2009	Ryhmä 3 = 4 osall. (joista 2 maahanm.)	Ryhmä 1 = 5 osall.	24 (joista 9 maah., 5 suomal., 10 läh.)	14
Yhteensä (N=105):	14 osallistujaa (joista 9 maahanm.)	5 osallistujaa	52 (joista 17 maahanm., 15 suom., 20 läh.)	34

Toteutuneet seminaarit ja koulutuspäivät

- Hankkeen yhteydessä on järjestetty neljä yhden päivän mittaista seminaaria, joihin on osallistunut laajasti eri sidosryhmien jäseniä.
- Työntekijät ovat olleet myös aktiivisesti mukana verkostotapaamisissa, joihin on osallistunut peliongelmaisten kanssa työtä tekeviä tahoja.
- Yhteistyökumppaneille tehdyn kyselyn (N=22) mukaan MaPe-hankkeen seminaarit ja verkostotapaamiset nähtiin tärkeinä, vastaajien mukaan oleellista niissä oli uuden tiedon saaminen ja kokemusten vaihto.
- Työntekijät ovat käyneet kouluttamassa erityisesti vuosina 2007 ja 2008 kymmeniä peliongelmaisten kanssa työtä tekeviä tahoja
- Koulutuksen kohteena ovat olleet esimerkiksi nuoriso- ja sosiaaliasemien työntekijät, koulukuraattorit, päihdetyöntekijät ja maahanmuuttajakoordinaattorit.
- Koulutustilaisuuksissa on yleensä kerrottu MaPe-hankkeesta, peleistä ja pelaamisesta, erilaisista peliongelmaisten elämäntarinoista, kuntoutusmallin sisällöstä ja monikulttuurisen asiakastyön erityispiirteistä.
- Vuonna 2009 koulutuksia ei enää järjestetty, sillä asiakkaita alkoi tulla hankkeeseen jo muutenkin. Tällöin painopiste siirtyi yhteistyöverkostotahojen konsultaatioon.

Vertaisryhmäohjaajakoulutus

- Ainoastaan yksi MaPe-hankkeen viidestä tavoitteesta ei ole varsinaisesti toteutunut: Vuonna 2009 MaPe-hankkeessa oli tarkoitus kouluttaa noin 10 nuorta peliongelmaisten vertaisryhmäohjaajiksi.
- Tuosta tavoitteesta luovuttiin, koska hankkeen työntekijöiden työmäärät olivat hyvin suuret ja muut hankkeen perustavoitteet oli jo saavutettu.
- Lisäksi vertaisohjaajakoulutuksesta luopuminen esti myös hankkeiden päällekkäisyyttä, sillä vuoden 2009 alussa Sosiaalipedagogiikan säätiössä aloitettiin Pelirajat'on nimellä kulkeva vertaisohjaajakoulutus, jonka kanssa MaPe-hanke teki tiivistä yhteistyötä.
-

Vertaisryhmäohjaajakoulutus

- MaPe-hankkeesta ohjattiin yhteensä neljä asiakasta opiskelijaksi Pelirajat'on vertaistukiryhmien ohjaajakurssille. Heistä kaksi suoritti vertaisohjaajakurssin ja he aloittivat vetämään vertaisryhmiä loppuvuonna 2009.
- Tämä koulutus korvasi MaPe-hankkeeseen alun perin suunnitellun vertaisohjaajakoulutuksen. Lisäksi MaPe-hankkeessa mukana olleet asiakkaat on ohjattu vertaisryhmien jäseniksi, joten MaPe-hankkeessa mukana olleille on näin turvattu tuki- ja hoitopalveluiden jatkuvuus vertaisryhmien osallistujina.
- Myös Vaasassa käynnistyi vertaisryhmä vuoden 2009 lopussa. Vertaisryhmän jäseneksi ohjattiin useita MaPe-hankkeen Vaasan alueen asiakkaita. Lisäksi Vaasan alueen MaPe-hankkeen työntekijä toimii työnohjaajana Vaasan alueen vertaisohjaajille.

Arvio hankkeen toimivuudesta

- MaPe-hankkeen yhtenä perustavoitteena oli saada 30 maahanmuuttajanuoren pelaaminen hallintaan, joten projekti onnistui perustavoitteessan.
- Sillä kuntoutusmallin mukaisen kuntoutuksen (vähintään 8 viikoittaista tapaamiskertaa) kävi läpi yhteensä xx (Hki 26 + Vaasa xx) maahanmuuttajataustaista pelaajaa
- Onnistumisessa on kuitenkin pieni varaus, sillä kaikki kuntoutukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaiset eivät ole olleet nuoria, vaan moni heistä oli vähän iäkkäämpiä pelaajia.
- Esimerkiksi Helsingin maahanmuuttajataustaisista pelaajista (N=26), jotka ovat käyneet läpi 8-viikkoisen yksilö- tai ryhmäkuntoutuksen:
 - Alle 21-vuotiaita: 2
 - 21-30-vuotiaita: 15
 - 31-40-vuotiaita: 8
 - Yli 40-vuotiaat: 1

Arvio hankkeen toimivuudesta

- Kuntoutuksen yhtenä tavoitteena oli ottaa mukaan myös *valtaväestöön kuuluvia ja heidän läheisiään*. Kun kuntousmallia (vähintään 8 viikoittaista tapaamiskertaa) toteutettiin yhteensä peräti 105 asiakkaan kanssa, niin voi sanoa, että tässä mielessä kuntoutus onnistui määrällisesti yli odotusten.
- Laadullisesti: Kuntoutukseen osallistuneiden työntekijöille antaman oman arvioin mukaan heidän pelaamisen hallinta lisääntyi kuntoutuksen aikana.
- Yksilö- ja ryhmäkuntoutukseen osallistuneet kertoivat työntekijöille antamissaan palautelomakkeissa myös saaneensa runsaasti uutta tietoa, joka lisäsi heidän ymmärrystään pelaamisen syistä ja pelaamisen hallintaan saamista.
- Arvioitsijan toimesta tehtyyn kyselyyn vastasi kahdeksan asiakasta.
- Myös he pitivät kuntoutusta hyödyllisenä, erityisesti korostui neuvojen ja tiedon saanti, tunteiden purkamisen mahdollisuus sekä vertaistuki, joka auttoi ongelmien ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa.

Arvio hankkeen toimivuudesta

- Kyselyyn vastanneiden asiakkaiden (N=8) elämäntilanne oli ollut ennen MaPe-kuntoutusta lähes kaottinen, raha-asiat olivat sekaisin ja ihmissuhteet olivat riekaleina.
- Kuntoutuksen jälkeen kaikkien pelaaja-asiakkain elämäntilanne oli oleellisesti parantunut, taloudellinen tilanne saatu hallintaan, itsetunto kohentunut ja mieliala virkistynyt.
- Monilla myös pelaaminen oli vähentynyt.
- Kuntoutusmallin voi siis sanoa olevan toimiva, koska se on lisännyt ongelmapelaajien tietoa ja ymmärrystä pelaamisen kielteisistä seurauksista sekä auttanut heitä hallitsemaan pelaamista ja omaa elämäntilannettaan.
- Samalla syrjäytymiskierre ja huono-osaisuuden vyyhti on oleellisesti vähentynyt.

Arvio hankkeen toimivuudesta

- Kysely tehtiin arvioitsijan toimesta myös MaPe-hankkeen yhteistyökumppaneille (N=22).
- Yhteistyökumppanit pitivät MaPe-hanketta hyvänä, asiantuntevana ja laadukkaana. Hankkeen myötä tietämys maahanmuuttajien peliongelmistä ja heidän kuntoutusmallistaan lisääntyi, vaikkakin alussa silmiinpistävää oli asiakkaiden puute.
- Monille oli jäänyt vain hyvin yleisluontoinen ja pinnallinen käsitys kuntoutusmallista, vaikka esimerkiksi MaPe-hankkeen koulutuksissa, yhteistyötapaamisissa, konsultaatioissa ja seminaareissa oli tarjottu tietoa kuntoutusmallista.
- Vastaajat näkivät kuntoutusmenetelmän arvon ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalveluille siinä, että malli voidaan kanavoida ja levittää valtakunnallisesti muiden hankkeiden ja hoitojärjestelmän käyttöön. Siksi myös mallin dokumentointi nähtiin tärkeänä.

Arvio hankkeen toimivuudesta

- Hanke on ollut tärkeä, sillä maahanmuuttajat ja maahanmuuttajanuoret ovat näkyvä osa pelipaikkojen asiakaskunnasta, mutta ryhmän peliriippuvuudesta Suomessa ei ole aiemmin ollut juuri mitään tietoa.
- Tietoa on ollut vaikea saada myös siksi, että maahanmuuttajataustaiset nuoret hakeutuvat harvoin tukipalvelujen piiriin. Hanke on tärkeä myös kansainvälisesti, sillä tiedossa ei ole, että erityisesti maahanmuuttajanuorten peliriippuvuuden kuntoutukseen olisi aiemmin kehitetty toimintamallia.

Arvio hankkeen toimivuudesta

- MaPe-hankkeen voidaan sanoa onnistuneen perustavoitteissaan. Asiakastyö vakiintui hankkeen puolivälissä ja sen jälkeen asiakasyhteydenottoja tuli säännöllisesti ilman laajaa tiedottamista.
- Kuntoutukseen saatiin tavoitteiden mukainen määrä maahanmuuttajia, jotta kuntoutusmallia voitiin testata ja muokata. MaPe-hankkeen työntekijät osoittivat, että kyseessä oli hyvin innovatiivinen ja ennakkoluuloton projekti, joka sinnikkäästi pyrki perustavoitteeseen eli nuorien maahanmuuttajien rekrytoimiseen.
- Eriyisen ansiokasta oli, että työntekijät lähtivät kokeilemaan uutta työmenetelmää ja sovelsivat sen Suomen ja maahanmuuttajien tarpeisiin sopivaksi.

Arvio hankkeen toimivuudesta

- Yksi oleellinen kuntoutuksen piirre on ollut sen joustavuus:
- Kuntoutusmateriaalia tiivistettiin ja selkiytettiin, kun se huomattiin liian raskaaksi ja moniulotteiseksi.
- Tukea ja kuntoutusta tarjottiin kaikille pelihaitoista kärsiville ja myös kantasuomalaisia nuoria ja heidän läheisiä otettiin mukaan kuntoutukseen, vaikkakin ensisijainen tavoite oli maahanmuuttajanuorten kuntouttamisessa.
- Asiakkaat saivat myös itse valita, sopiko heille yksilö- vai ryhmäkuntoutus tai molemmat rinnakkain.
- Myös asiakkaan akuutti elämäntilanne huomioitiin.

Kehittämisehdotukset

- *1. Moni muukin vastaavankaltaista etsivää työtä tekevä taho voisi ottaa oppia vaikeasti tavoitettavan erityisryhmän asiakkaisiksi rekrytoinnista ja siihen liittyvästä laaja-alaisesta tiedotussuunnitelmasta.*
- Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden saaminen mukaan kuntoutukseen oli etenkin hankkeen alussa vaikeaa, koska heillä oli jo kielivaikeuksien takia ongelmia hakeutua tukipalveluihin.
- Hankkeeseen palkatun määräaikaisen tiedottajan avulla hanke sai kuitenkin laaja-alaista näkyvyyttä (esim. flyerit, esitteet, julisteet, toimivat nettisivut) sekä yksityiskohtaisen tiedotussuunitelman.
- Hankkeen tiedotussuunnitelma ja sen toteutus (ks. Mattila 2008) onkin yksi malliesimerkki siitä, kuinka hankalasti tavoitettava ja piilossa oleva erityisryhmä on mahdollista saavuttaa.

Kehittämisehdotukset

- *2. Hankkeessa luotua etsivän työn sabluunaa on mahdollista käyttää osana sosiaali- ja terveysalan hyviä käytäntöjä.*
- Hankkeessa toteutettu etsivä-, verkosto- ja muu yhteistyö on ollut urauurtavaa.
- Arviointiraportin on dokumentoitu se moninainen tapa, jolla MaPe-hanke tavoitti tämän viranomaispalveluista piilossa olleen marginaalinaliryhmän.
- Esimerkiksi netin avulla tapahtunut etsivä työ, jossa informaatiota oli tarjolla kolmella eri kielellä hyvin laaja-alaisesti sekä tietoisena peräti 15 eri kielellä, oli osoitus sekä projektityöntekijöiden innovatiivisesta luovuudesta että nettityöskentelyn mahdollisuuksista.

Kehittämisehdotukset

- *3. Jotta hanketta voitaisiin helpommin arvioida tieteellisin menetelmin, niin hankkeessa luodut asiakkaiden tietoja sisältävät lomakkeet (esim. alkuhaastattelulomake, seurantalomake) olisi hyvä jatkossa yhdistää yhdeksi selkeäksi lomakkeeksi (josta käy myös ilmi onko kyseessä uusi/eri asiakas vai seurantakäynti) .*
- Myös asiakaskoodin käyttö mahdollistaisi kuntoutusprosessin seurannan.
- Osasta MaPe-hankkeen asiakkaista ei oltu täytetty minkäänlaista asiakastietolomaketta ja osasta lomakkeita ei käynyt selville, oliko kyseessä uusi asiakas vai vanhan asiakkaan asiakaskäynti. Tällöin jo pelkästään eri asiakkaiden tarkkojen määrien laskeminen on mahdotonta.

Kehittämisehdotukset

- *4. Dokumentointia ja asiakkaiden tietoja sisältävien lomakkeiden käyttöä on hyvä jatkaa edelleen, mutta työntekijä voi tarvittaessa täyttää lomakkeen vasta asiakkaan poistuttua tapaamistilanteesta.*
- Lomakkeiden täyttö ja niiden tutkimuksellinen tarkoituksellisuus ei kuitenkaan saa olla esteenä asiakkaille hyvin arkaluontoisen peliongelman kohdalla sille, että asiakkaan ja työntekijän välinen luottamussuhde vaarantuu (mikäli lomaketta täytetään asiakkaan läsnä ollessa).

Kehittämisehdotukset

- *5. Ideaalitilanne olisi luoda kullekin asiakkaalle tietokonepohjainen asiakastietolomake, jota voisi uudelleenkäyntien yhteydessä täydentää.*
- Tietokonepohjainen asiakastietolomake mahdollistaisi kutakin asiakasta koskevan tiedon keruun ja lisäämiseen yhteen paikkaan.
- Tällöin tiedot eivät myöskään katoa, kun kutakin asiakasta koskeva dokumentointi on yhdessä paikassa.

Kehittämisehdotukset

- *6. On tärkeää, että työntekijät ovat jatkossakin valmiita linja- ja painopistemutoksiin, jotta uusia kuntoutus- ja toimintamalleja voidaan kokeilla ja testata.*
- Ryhmämuotoiseen kuntoutukseen oli koko hankkeen ajan suuria vaikeuksia saada nuoria ongelmallisesti pelaavia maahanmuuttajia.
- Hankkeen kolmivuotiskauden puolivälissä oli toiminut vasta yksi kuntoutusryhmä, joten työntekijät valitsivat linjan, jossa RAY:lle tehdyn hankesuunnitelman mukaisesti kohderyhmänä olivat edelleen erityisesti nuoret maahanmuuttajat (15-24-vuotiaat), mutta soveltuvien poikkeuksien mukaan kuntoutusryhmiin alettiin ottaa myös aikuisempia maahanmuuttajia.
- Oli tärkeää, että useita kuntoutusryhmiä saatiin perustettua, vaikka niihin osallistuikin hieman iäkkäämpiä maahanmuuttajia. Aikuisasiakkaiden mukaan otto mahdollisti ryhmämuotoisen kuntoutuksen toteuttamisen ja toimintamallin soveltuvuuden testaamisen.

Kehittämisehdotukset

- *7. Jatkossakin on tärkeä huomioida asiakkaiden yksilöllinen avun tarve ja muokata kuntoutusmallia edelleen asiakkaiden tarpeiden ja työntekijöiden kokemuksen mukaan.*
- MaPe-hankkeen alussa kuntoutustapaamiskertoja oli 8+4, mutta hankkeen puolivälissä niitä vähennettiin keskimäärin 8 kokoontumiskertaan, tapaamisaikoja lyhennettiin sekä koti- ja kurssitehtävien määrää vähennettiin. Kuntoutuksen lopussa asiakaskäynnit vaihtelivat yksilöllisen tarpeen mukaan kahdesta käynnistä yli kymmeneen tapaamiseen.
- Asiakkaiden palautteen perusteella myös kuntoutuksen teoreettisuutta vähennettiin ja asiasisältöjä yksinkertaistettiin. Kuntoutusmateriaalin raskautta koskeva ongelma oli suhteellisen helppo korjata muokkaamalla ja supistamalla kuntoutuksessa jaettava materiaali yksinkertaisemmaksi ja enemmän kuntoutukseen osallistuvien tarpeita palvelevaksi.

Kehittämisehdotukset

- *8. Uusia kuntoutuskursseja järjestettäessä on tärkeä kriittisesti miettiä ja tarvittaessa uudelleen muokata ryhmäkuntoutusmallia sekä kerätä kurssiin osallistuneilta palautetta kurssin sisällöstä.*
- Kuntoutusta koskeva kritiikki koski lähinnä kuntoutuksessa jaettavan materiaalin suurta määrää ja osin vaikeaselkoisuuttakin.
- On ymmärrettävää, että materiaalia on paljon ja sitä on ollut osin vaikea rajata, sillä työntekijät ovat ansiokkaasti kääntäneet sen paksusta teoksesta ja muusta materiaalista suomen kielelle.

Kehittämisehdotukset

- *9. MaPe-hankkeen kaltaisen pilotoinnin etu on siinä, että siinä käytettävälle menetelmälle ei ole asetettu tarkkoja rajoja.*
- Kuntoutusmalli on muuttunut koko hankkeen kolmivuotisen toimintakauden ajan. Erityisesti kuntoutustapaamisten sisällön vaikeaselkoisuutta on vähennetty.
- Työntekijät ovat luovasti ja ennakkoluulottomasti muokanneet kuntoutusmallia niin, että sitä voidaan käyttää ryhmäkuntoutuksen lisäksi yksilökuntoutuksessa sekä kuntoutuksessa, jossa henkilö voi olla samaan aikaan myös yksilö- ja ryhmäkuntoutuksessa.
- Hankkeen alkuvaiheessa tavoitteena oli ensisijassa ryhmämuotoinen kuntoutus, mutta hankkeen lopussa kuntoutuksen ydin ja focus siirtyi pelkästään yksilökuntoutukseen.
- Kun menetelmälle ei ole asetettu tarkkoja rajoja, siitä voi seurata myös *haittoja*. Yksi yhteistyökumppaneille tehdyssä kyselyssä esille tullut haitta oli siinä, että muilla oli vaikea hahmottaa kuntoutuksen sisältöä. Toinen mahdollinen haitta voi olla siinä, että hanke laajenee liikaa.

Kehittämisehdotukset

- *10. Kuntoutusmallin sisältöjen ja harjoitusten aukikirjoittamiseen on tärkeä panostaa, jotta muutkin peliongelmaisten kanssa työtä tekevät eri tahot (sekä nuoriso- ja maahanmuuttajatyöntekijät) voivat tutustua malliin ja myöhemmin hyödyntää ja levittää hankkeessa tuotettua uutta toimintamallia.*
- Alun perin Ruotsissa kehitetty kuntoutusmalli on sovellettu ja muokattu työntekijöiden toimesta maahanmuuttajille soveltuvaksi.
- Kuntoutusta koskeva materiaali on käännetty Suomeksi ja kukin asiakas on saanut itselleen paksun mapin, jossa on muun muassa eri kokoontumiskertojen teemat, kotitehtäväharjoitukset ja tietoa peliriippuvuudesta.
- Mallia on kuitenkin kehitetty koko hankkeen ajan, joten muilla peliongelmaisten kanssa työtä tekevillä tahoilla ei ole tarkkaa tietoa kuntoutusmallin etenemisestä.
- Siksi on tärkeää että hankkeen työntekijät dokumentoivat mallin sellaiseen tiivistettyyn muotoon, jotta siitä on hyötyä muillekin. Kuntoutusmallia voi Suomessa levittää ja hyödyntää laaja-alaisemminkin ainakin seuraaville eri ongelmapelaaja-asiakasryhmille: eläkeläiset, opiskelijat, työttömät ja päihdeongelmaiset.

Kehittämisehdotukset

- *11. Sekä ongelmapelaajille että läheisille tarkoitettu kuntoutusmalli on hyvä saada kirjoitettua auki ja kuvattua niin tarkasti suomen kielellä, että se voidaan saada yhdeksi sosiaali- ja terveysalan hyväksi käytännöksi ja että se olisi myöhemmin jatkokehitettävissä esimerkiksi eri kuntien käyttöön.*
- Kuntoutusmallin kehittämisen lisäksi yksi hankkeen tavoite on hankkeessa tuotettujen toimintamallien levittäminen. Jotta mallia voidaan levittää, se pitää ensin kuvata.
- Erityisen tärkeää olisi, että MaPe-hankkeen työntekijöille jäisi hankkeen loppuvaiheessa aikaa dokumentoida ideaali kuntoutusmenetelmä sisältöineen oppaaksi muille. Koska hanke on kohdentunut myös ruotsinkieliselle alueelle Vaasaan, olisi tärkeää, että opas toimitettaisiin myös ruotsinkielisenä. Samoin olisi tärkeää kirjata erot ja yhtäläisyydet yksilömuotoiseen kuntoutukseen.
- Kuntoutusmallin tärkeä lisäarvo ongelmapelaajien tuki- ja hoitojärjestelmälle on siinä, että malli antaa mahdollisuuden luoda siitä valtakunnallista toimintaa.

Kehittämisehdotukset

- *12. Myös jatkossa on hyvä etukäteen pohtia, mikä on se maksimimäärä, jonka verran työntekijät pystyvät kussakin hankkeessa ottamaan asiakkaita vastaan.*
- Työpäiväkirjojen perusteella työntekijöillä oli hankkeen aikana paljon ja hyvin laaja-alaisia työtehtäviä.
- MaPe-hankkeen yhtenä perustavoitteena oli saada 30 maahanmuuttajanuoren pelaaminen hallintaan. Pelkästään vuonna 2009 kuntoutusmentelmää käytettiin yhteensä 47 asiakkaaseen (joista 28 Helsingin ja 19 Vaasan seudulta).
- Hankkeen voidaan sanoa onnistuneen yhdessä perustavoitteessaan, vaikka kaikki kuntoutukseen osallistuneet eivät olleetkaan ihan nuoria eivätkä maahanmuuttajia.
- Kun tämä tavoite oli saavutettu, niin hanketta ei ollut tarpeen enää paisuttaa, vaan työntekijät keskittyivät syksyllä 2009 vanhojen asiakassuhteiden hallittuun loppuun saattamiseen.

Kehittämisehdotukset

- *13. Kun hankkeen työntekijöille on kertynyt runsaasti tietoa ja kokemusta, niin kuntoutusta ja koulutusta maahanmuuttajanuorten ongelmapelaamisesta ja aihepiiristä on hyvä jatkaa, sillä tutkimukset ovat osoittaneet, että erityisesti nuoret voivat jäädä helposti pelikoukkuun esimerkiksi raha- tai tietokonepeleihin.*
- MaPe-hankkeen yhteydessä on järjestetty neljä seminaaria ja runsaasti koulutusta eri yhteistyötahoille.
- Yhteistyökumppaneille tehdyn kyselyn mukaan seminaarit ja koulutus olivat lisännyt tietoa erityisesti maahanmuuttajanuorten pelaamisesta että laajemminkin pelaamiseen liittyvästä aihepiiristä. Myös kokemusten vaihto koettiin tärkeäksi.
- Kyselyyn vastanneet näkivät kuntoutuksen roolin ja merkityksen ennen kaikkea tiedon lisääjänä näkökulmasta, jossa kyseessä on uusi toimintamalli, joka on tarkoitettu maahanmuuttajille ja joka perustuu tutkittuun tietoon ja toimintatapaan KBT-mallista ja motivoivasta haastattelusta.

Lopetus

- Kiitos!